

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การจัดการความรู้การใช้สมุนไพรในท้องถิ่นต่อการผลิตปศุสัตว์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครสวรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนมีผลการวิจัยดังนี้

การพัฒนาผู้วิจัยให้สามารถทำงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของท้องถิ่น

การพัฒนาผู้วิจัยของท้องถิ่นให้สามารถทำงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของท้องถิ่น โดย การสำรวจความต้องการ คัดเลือก ประชุมปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการของการพัฒนาคุณลักษณะของนักวิจัยในท้องถิ่น 60 เปอร์เซนต์ จากเกษตรกรสมาชิกในพื้นที่เป้าหมาย โดยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมของครัวเรือน และข้อมูลการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ประกอบกับการพัฒนาของผู้วิจัยและนักวิจัยในท้องถิ่นสำหรับนักวิจัยในท้องถิ่น

ตารางที่ 1 แสดงสภาพทั่วไป ที่ดินและการใช้ประโยชน์จากที่ดินของ เกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ศึกษา	เปอร์เซ็นต์
ข้อมูลทั่วไป	
1. เพศ	
ชาย	58
หญิง	42
2. อายุ (ปี)	44-46 ปี
3. ระดับการศึกษา	
ระดับประถมศึกษา	62
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน	66
เพศชาย 2.48 คน	
เพศหญิง 2.2 คน	

ตารางที่ 1 แสดงสภาพทั่วไป ที่ดินและการใช้ประโยชน์จากที่ดินของ เกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสตั้ว
ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ (ต่อ)

สิ่งที่ศึกษา	เปอร์เซ็นต์
5. อาชีพหลัก	
ทำนา	58
6. อาชีพรอง	
ลำดับที่ 1 ปลุสตั้ว	77.7
ลำดับที่ 2 ทำนา	8.3
ที่ดินและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน	ไร่
ที่ดินต่อครัวเรือน	18.04
ที่ดินถือครอง	14.90
การใช้ประโยชน์จริง	35.16
พื้นที่อาศัย	2.77
พื้นที่ทำกินและพื้นที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน	36.17 %
มีพื้นที่นาเฉลี่ย	18.72
พื้นที่ปลูกพืชสวน	2.34
พื้นที่ปลูกพืชไร่	14.50
พื้นที่เลี้ยงสัตว์	8.42
ลักษณะเป็นพื้นที่ทำการเกษตร(ที่นา/ที่ไร่/ที่สวน)	72.72 %
พื้นที่สระน้ำ	1.20

จากตารางที่ 1 การศึกษาสภาพทั่วไป สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมของครัวเรือน การเกษตรของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสตั้วในเขตจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เจ้าของฟาร์มเป็น เพศชาย 58 เปอร์เซ็นต์ เพศ หญิง 42 เปอร์เซ็นต์, อายุเฉลี่ย 44-46 ปี, การศึกษาเฉลี่ย ระดับประถมศึกษา (62 %), จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 6 คน, อาชีพหลัก ทำนา (58 %), อาชีพรอง ลำดับที่ 1 ทำปลุสตั้ว (77.7 %), ที่ดินต่อครัวเรือนเฉลี่ย 18.04 ไร่, ที่ดินถือครอง 14.90 ไร่, พื้นที่ทำกินและพื้นที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน (36.17 %), พื้นที่นาเฉลี่ย 18.72 ไร่, พื้นที่ปลูกพืชสวน 2.34 ไร่, พื้นที่ปลูกพืชไร่ 14.50 ไร่, พื้นที่เลี้ยงสัตว์ 8.42 ไร่, พื้นที่สระน้ำ 1.20 ไร่

ตารางที่ 2 แสดงรายได้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสตั้วในเขตจังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ศึกษา	บาท
รายได้ในภาคครัวเรือนรอบปี	
ผู้มีรายได้	2.2 คน
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	118,700
รายได้หลักในครัวเรือน	
ลำดับที่ 1 ปลุสตั้ว	157,058
ลำดับที่ 2 ทำนา	136,709
ลำดับที่ 3 ประมง	20,000
รายได้ในภาคการเกษตรรอบปี	
ชนิดพืช (บาท/ปี)	
ลำดับที่ 1 ข้าวเจ้า	111,875
ลำดับที่ 2 มันสำปะหลัง	9,375
ชนิดผลไม้ (บาท/ปี)	
ลำดับที่ 1 มะม่วง	28,571
ลำดับที่ 2 มะพร้าว	5,571
ชนิดผัก (บาท/ปี)	
ลำดับที่ 1 กะเพรา	-
ลำดับที่ 2 ตะไคร้	-
การเลี้ยงสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์	
ลำดับที่ 1 ไบเป็ด	119,264
ลำดับที่ 2 ไก่	95,187
รายได้นอกภาคเกษตร	
รายได้จากการรับจ้าง	65,750
บิดา	35,250
มารดา	5,000
บุตร	93,333
รายได้จากเงินเดือน	77,571
บิดา	125,000
มารดา	10,000

จากตารางที่ 2 การศึกษารายได้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสตัดว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้มีรายได้ในครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ย 2.2 คน, รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนรอบปี 118,700 บาท รายได้หลักในครัวเรือน ลำดับที่ 1 คือ ปลุสตัดว์ ส่วนรายได้ในภาคการเกษตรรอบปี แบ่งตามชนิด ดังนี้ ชนิดพืช ลำดับที่ 1 ข้าวเจ้า 111,875 บาท/ปี ลำดับที่ 2 มันสำปะหลัง 9,375 บาท/ปี ชนิดผลไม้ ลำดับที่ 1 มะม่วง (28,571บาท/ปี) ชนิดผัก กะเพรา ตะไคร้ (รายได้ไม่ชัดเจน) รายได้นอกภาคเกษตรรายได้จากการรับจ้าง 65,750 บาท/ปี รายได้จากเงินเดือน 77,571 บาท/ปี รายได้จากการค้า นอกการเกษตร 63,000 บาท/ปี (ดังตารางที่ 3)

สำหรับการศึกษาค่าใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสตัดว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แรงงานในครัวเรือน มี 3.32 คน ทำให้มีรายจ่ายภาคเกษตร เช่น ค่าจ้างทำนาเฉลี่ย เป็นลำดับที่ 1 จ้างเก็บเกี่ยว 24.07 %, ค่าจ้างทำสวน เฉลี่ย ลำดับที่ 1 คือจ้างเก็บเกี่ยวคิดเป็น 33.33 % และค่าจ้างทำไรลำดับที่ 1 เป็นค่าจ้างไถพรวนดินเฉลี่ย 33.33 % ส่วนค่าใช้จ่ายด้านการเกษตรในรอบปี (เฉลี่ย) พบว่า มีค่าจ้างแรงงานเครื่องจักร 41,308 บาท, ค่าอาหารสัตว์ ค่าพันธุ์สัตว์ ค่ายา ค่าซื้อสัตว์ 40,263 บาท, ค่าพันธุ์พืช 31,986 บาท, ค่าปุ๋ยชีวภาพ 15,500 บาท, ค่าปุ๋ยเคมี 26,563 บาท, ค่ายามแมลงและค่าปราบศัตรูพืช 24,942 บาท, ค่าเครื่องมือการเกษตรต่าง ๆ 11,875 บาท, (ดังตารางที่ 3) ค่าใช้จ่ายในการครองชีพเฉลี่ยในรอบปี พบว่า ค่าซื้อข้าว 16,827 บาท ค่าซื้ออาหารที่บริโภคในครัวเรือน 33,567 บาท, ค่าเชื้อเพลิง 11,052 บาท, ค่าน้ำ – ค่าไฟฟ้า 6,689 บาท, ค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร 19,183 บาท, ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม 5,305 บาท, ค่าเลี้ยงโชค 7,350บาท, ค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนอื่น 59,000 บาท, หนี้สินค้างจ่าย 203,157 บาท, แหล่งเงินกู้ที่นิยมลำดับที่ 1 จาก ธ.ก.ส. คิดเป็น 44.64 % เงินออม (68.88 %)รูปแบบการออมลำดับที่ 1 ฝากธนาคารของรัฐ 47.61 % วัตถุประสงค์การออม ลำดับที่ 1 ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน 38.46 % (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงค่าใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสัวตัวในเขตจังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ศึกษา	บาท
รายจ่ายภาคเกษตร	
แรงงานในครัวเรือน (คน)	3.32 คน
ค่าจ้างทำนาเฉลี่ย	30,610
ลำดับที่ 1 จ้างเก็บเกี่ยว	24.07 %
ลำดับที่ 2 จ้างหว่าน	19.44 %
ค่าจ้างทำสวนเฉลี่ย	5,000
ลำดับที่ 1 จ้างเก็บเกี่ยว	33.33 %
ลำดับที่ 2 จ้างใส่ปุ๋ย	33.33 %
ค่าจ้างทำไร่เฉลี่ย	9,500
ลำดับที่ 1 จ้างไถพรวนดิน	33.33 %
ลำดับที่ 2 จ้างเก็บเกี่ยว	27.77
ค่าจ้างเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย	-
ลำดับที่ 1 จ้างเลี้ยง	
ลำดับที่ 2 -	
ค่าจ้างในกิจกรรมอื่น ๆ	-
ลำดับที่ 1 -	
ลำดับที่ 2 -	
ค่าใช้จ่ายด้านการเกษตรในรอบปี (เฉลี่ย)	
ค่าจ้างแรงงานเครื่องจักร	41,308
ค่าอาหารสัตว์ ค่าพันธุ์สัตว์ ค่ายา ค่าเชื้อสัตว์	40,263
ค่าพันธุ์พืช	31,986
ค่าปุ๋ยชีวภาพ	15,500
ค่าปุ๋ยเคมี	26,563
ค่ายาฆ่าแมลงและค่าปราบศัตรูพืช	24,942
ค่าเครื่องมือการเกษตรต่าง ๆ	11,875
ค่าใช้จ่ายในการครองชีพ (เฉลี่ย)	
ค่าซื้อข้าว	16,827
ค่าซื้ออาหารที่บริโภคในครัวเรือน	33,567

ตารางที่ 3 แสดงค่าใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุ่สัตว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ (ต่อ)

สิ่งที่ศึกษา	บาท
ค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร	19,183
ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	5,305
ค่าเลี้ยงโชค	7,350
ค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนอื่น	59,000
ภาวะหนี้สินและการออม	
หนี้สินค้างจ่าย	203,157
แหล่งเงินกู้	
ลำดับที่ 1 ธ.ก.ส.	44.64 %
ลำดับที่ 2 กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	21.42 %
เป็นสมาชิกกลุ่ม	
ลำดับที่ 1 ลูกค้า ธ.ก.ส.	56.89 %
ลำดับที่ 2 กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน	20.68 %
เงินออม (เปอร์เซ็นต์)	
มี	68.88 %
ไม่มี	28.88 %
รูปแบบการออม	
ลำดับที่ 1 ฝากธนาคารของรัฐ	47.61 %
ลำดับที่ 2 ฝากธนาคารพาณิชย์	19.04 %
วัตถุประสงค์การออม	
ลำดับที่ 1 ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน	38.46 %
ลำดับที่ 2 ใช้เป็นทุนในการผลิต	34.61 %

สำหรับการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุ่สัตว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การใช้หลักพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้จัก 93.34 %, การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ พบ 88.89%, ในด้านการประหยัด (โดยรวม) ปฏิบัติ 55.76%, ด้านการลดรายจ่าย (โดยรวม) ปฏิบัติ 65.36%, ด้านการเพิ่มรายได้ (โดยรวม) ไม่ปฏิบัติ 60.13%, ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (โดยรวม) ปฏิบัติ 50.97%, และด้านการถืออารีต่อกันปฏิบัติ 67.93% (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุ่สดัวโน
เขตจังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ศึกษา	เปอร์เซ็นต์
การใช้หลักพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
รู้จัก	93.34 %
ไม่รู้จัก	6.66 %
การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	
ใช่	88.89 %
ไม่ใช่	11.11 %
ด้านการประหยัด	
ปฏิบัติ	55.76 %
ปฏิบัติบางครั้ง	24.77 %
ไม่ปฏิบัติ	19.47 %
ด้านการลดรายจ่าย	
ปฏิบัติ	65.36 %
ปฏิบัติบางครั้ง	16.34 %
ไม่ปฏิบัติ	18.30 %
ด้านการเพิ่มรายได้	
ปฏิบัติ	23.54 %
ปฏิบัติบางครั้ง	16.33 %
ไม่ปฏิบัติ	60.13 %
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	
ปฏิบัติ	50.97 %
ปฏิบัติบางครั้ง	21.93 %
ไม่ปฏิบัติ	27.10 %
ด้านการอออารีต่อกัน	
ปฏิบัติ	67.93 %
ปฏิบัติบางครั้ง	26.41 %
ไม่ปฏิบัติ	5.66 %

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการแก้ไขปัญหาพร้อมกันระหว่างชุมชนด้านการใช้ สมุนไพรท้องถิ่นต่อการผลิตปศุสัตว์

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในปศุสัตว์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความคิดเห็นว่าการใช้พืชสมุนไพรในปศุสัตว์มีความเกี่ยวข้องกับพื้นฐาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 91.30% และสมุนไพรสามารถใช้กับสัตว์ปีก ใช้ได้ 100 % สำหรับสมุนไพรสามารถใช้กับสัตว์เล็ก 97.06% และสามารถใช้สมุนไพรกับสัตว์ใหญ่ ได้ประมาณ 96.96% ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในปศุสัตว์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ศึกษา	เปอร์เซ็นต์
สมุนไพร	
รู้จัก	93.62 %
ไม่รู้จัก	6.38 %
สมุนไพรที่รู้จักมาก	
ลำดับที่ 1 ตะไคร้	19.17 %
ลำดับที่ 2 ฟ้าทะลายโจร	15.06 %
การนำพืชสมุนไพรมาใช้กับสัตว์	
เคยใช้	62.23 %
ไม่เคยใช้	37.77 %
ความรู้สึกอย่างไรกับสมุนไพร	
ดี	95.35 %
ไม่ดี	4.65 %
ความสามารถของสมุนไพรทดแทนยาปฏิชีวนะ	
ได้	91.12 %
ไม่ได้	8.88 %
ความสามารถในการนำมาใช้ในสัตว์ชนิด	
สัตว์ปีก	19.15 %
สัตว์เล็ก	2.12 %
สัตว์ใหญ่	4.25 %
ได้ทุกชนิด	74.48 %

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในปศุสัตว์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในเขต
จังหวัดนครสวรรค์ (ต่อ)

สิ่งที่ศึกษา	เปอร์เซ็นต์
ความสำคัญของสมุนไพรต่อชุมชนในระดับ	
มาก	61.36 %
ปานกลาง	29.54 %
น้อย	9.10 %
ความสามารถของสมุนไพรในท้องถิ่นต่อเพิ่มมูลค่าด้านปศุสัตว์	
ได้	95.46 %
ไม่ได้	4.54 %
การใช้พืชสมุนไพรในปศุสัตว์มีความเกี่ยวข้องกับพื้นฐาน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	
เกี่ยวข้อง	91.30 %
ไม่เกี่ยวข้อง	-
บางส่วน	8.70 %
สมุนไพรสามารถใช้กับสัตว์ปีก	
ได้	100 %
ไม่ได้	0 %
สมุนไพรสามารถใช้กับสัตว์เล็ก	
ได้	97.06 %
ไม่ได้	2.94 %
สมุนไพรสามารถใช้กับสัตว์ใหญ่	
ได้	96.96 %
ไม่ได้	3.04 %

การเสริมความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่การนำไปใช้จริง

โดยการจัดการความรู้การใช้สมุนไพรในท้องถิ่นต่อการผลิตปศุสัตว์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครสวรรค์มีผลการสรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง และโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทยดังนี้

1. ประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย (ดังตารางที่ 6)
2. ประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย (ดังตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 สรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย

ประเด็นเสวนากลุ่มย่อย	การผลิตเป็ดไล่ทุ่ง
1. ความรู้สีกกับสมุนไพรไทย	ความรู้สีกดี ประหยัด ให้ผลดีมากกว่าผลเสีย ยาที่สกัดจากพืชสมุนไพร ต้นทุนไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์, มนุษย์, และสิ่งแวดล้อม ใช้ได้ทั้งใบ, ราก, ลำต้นในการรักษาโรคเป็ดได้ เช่น บำรุงรักษา แก่เป็ดอ่อนแอ บำรุงรังไข่ ถอนพิษ แก่ท้องเสียในเป็ด

ตารางที่ 6 สรุปประเด็นการเสวนากลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยด้านศักยภาพสมุนไพรไทย (ต่อ)

ประเด็นเสวนากลุ่ม	การผลิตเป็ดไล่ทุ่ง
2. สรรพคุณสมุนไพร ที่นิยมและรู้จักใน ท้องถิ่น	<p>2.1 ว่านหางจระเข้ = ทาแผลสด น้ำร้อนลวก</p> <p>2.2 ฟ้ายะลวยโจร = แก้เจ็บคอ, แก้หวัด, แก้ร้อนในท้องเสีย ,ปวดหลัง,</p> <p>2.3 ว่านรางจืด = ถอนยา, ถอนสารพิษ, แก้ท้องเสีย</p> <p>2.4 เปลือกแค (แดง) = แก้ไข้หัวลม, แก้ท้องเสีย</p> <p>2.5 สะเดา = ขับถ่าย, ฆ่าแมลง</p> <p>2.6 ขามะหาด = กลากเกลือ</p> <p>2.7 ขมิ้นชัน = เพื่อสวยงาม, ขับสารพิษ, น้ำจืด</p> <p>2.8 ไพล = แก้ปวดเมื่อย, ถ่ายยาไก่ และ คน</p> <p>2.9 บอระเพ็ด = แก้เจ็บคอ , ยาขับลม, เจริญอาหาร, เบาหวาน</p> <p>2.10 ตะไคร้ = แก้ท้องอืด, ขับลม</p> <p>2.11 กะเพรา = ท้องอืด, ท้องเฟ้อ, ขับลม</p> <p>2.12 หอมแดง = แก้หวัด, ลดความดัน</p> <p>2.12 พริก = ขับเหงื่อ</p> <p>2.13 ข่า = ผื่นคัน, กลากเกลือ, ขับลม</p> <p>2.14 กระเทียม = แก้โรคหัวใจ , ลดไขมันในเส้นเลือด</p> <p>2.15 พริกไทย = แก้เลือดลม</p> <p>2.16 ใบมะกรูด = แก้ลม</p> <p>2.17 ว่านไชง้อ = แก้ไอ, เจ็บคอ</p> <p>2.18 มะเกลือ = ถ่ายพยาธิ</p> <p>2.19 ใบฝรั่ง + ผล = ท้องเสีย</p> <p>2.20 สะเดา = ท้องเสีย</p> <p>2.21 หญ้าหนวดแมว = แผลพุพอง/ ขับปัสสาวะ</p> <p>2.22 พญาไร้ใบ = แก้ปวดฟัน</p> <p>2.23 ว่านมหากาฬ = แก้แผลพุพอง</p> <p>2.24 ใบบัวบก = ช้ำใน</p> <p>2.25 ลูกใต้ใบ = แผลพุพอง</p> <p>2.26 สเลดพังพอน = แก้พิษและแมลงกัดต่อย</p> <p>2.27 ไพล = รักษาแผลสด</p>

ตารางที่ 6 สรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อ
ศักยภาพสมุนไพรไทย (ต่อ)

ประเด็นเสวนากลุ่ม	การผลิตเป็ดไล่ทุ่ง
2. สรรพคุณสมุนไพร ที่นิยมและรู้จักใน ท้องถิ่น	2.28 ผักเสี้ยนผี = คุณหนอง 2.29 ใบมะกรูด = ท้องอืด / ท้องเฟ้อ 2.30 กระชาย = ขับลม 2.31 สลະແ່ນ = แก้วหัวดี / เจริญอาหาร 2.32 สมอเทศ = ส่วนผสมยาอายุวัฒนะ 2.33 ขุมเห็ดเทศ = กลาก / เกล็ดอน
3. การนำสมุนไพรไป ใช้ในสัตว์	3.1 ว่านรางจืดใช้ถอนพิษ (รักษาเป็นไข้และหวัด) 3.2 ฟ้ายะลวยโจรแก้ไข้เปิด 3.3 ไพลใช้ใส่แผลสัตว์ปีกและหวัด 3.4 ขมิ้นขับถ่ายสัตว์ปีก 3.5 รางจืด ถอนพิษสารเคมี 3.6 เปลือกสะเดาแก้ท้องเสีย (แช่น้ำเปลี่ยนทุกวันค้างคืน) ให้เปิดกิน 3.7 กะเพราพร้อมกับตะไคร้ = สูดดมแก้ลมชัก 3.8 ขมิ้นชันร่วมกับมะเกลือ = ถ่ายพยาธิ คั้นน้ำผสมสมกะทิ
4. ปัญหาการนำไป ใช้สมุนไพร ในสัตว์	4.1 ถ้าเกิดอาการโรคมามากๆ จะใช้สมุนไพรไม่ทัน 4.2 ไม่มีการใช้อย่างต่อเนื่อง 4.3 ขบวนการในการใช้ยุ่งยาก 4.4 ไม่รู้สรรพคุณในการใช้ 4.5 ใช้ระยะเวลารักษานาน ต้องใช้ติดต่อกัน 4.6 ไม่รู้สารสรรพคุณสมุนไพรที่เหมาะสม 4.7 วิธีการนำมาใช้ (ขาดความรู้ความเข้าใจ) 4.8 วิธีแปรรูป รูปแบบการใช้ที่คงตัว 4.9 สรรพคุณสมุนไพรแต่ละชนิดไม่เหมือนกัน (บางชนิดให้ผลเร็วและซ้ำ)

ตารางที่ 6 สรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อ
ศักยภาพสมุนไพรไทย (ต่อ)

ประเด็นเสวนากลุ่ม	การผลิตเป็ดไล่ทุ่ง
5. แนวทางที่ เหมาะสมต่อการ ใช้สมุนไพรในสัตว์	5.1 การจัดอบรมบอกวิธีการใช้ และสรรพคุณ 5.2 แจกพันธุ์สมุนไพรที่ดีสำหรับพื้นที่ 5.3 มีตัวอย่างและการทดลองให้ดู 5.4 การส่งเสริมการใช้ในสัตว์ให้มากเพื่อประหยัดต้นทุน 5.5 ได้รับความรู้จากทางวิชาการเพิ่มขึ้น 5.6 ศึกษางานที่ประสบผลสำเร็จ

จากตารางที่ 6 ประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย พบว่า ประเด็นความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรไทย กลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ มีความรู้สึกดี ประหยัด ให้ผลดีมากกว่าผลเสีย ยาที่สกัดจากพืชสมุนไพร ต้นทุนไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์, มนุษย์, และสิ่งแวดล้อม ใช้ได้ทั้งใบ, ราก, ลำต้นในการรักษาโรคเปิดได้ เช่น บำรุงรักษา แก่เปิดอ่อนแอ บำรุงรังไข่ ถอนพิษ แก่ท้องเสียในเป็ด สำหรับประเด็น สรรพคุณสมุนไพรที่นิยมและรู้จักในท้องถิ่น พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์รู้จักและนิยมใช้สมุนไพรในท้องถิ่น จำนวน 33 ชนิด และนำสมุนไพรไปใช้ในสัตว์จริงจำนวน 8 ชนิด ได้แก่ ว่างรางจืดใช้ถอนพิษ (รักษาเป็นไขและหวัด), ฟ้าทะเลลายโจร (แก้ไข้เปิด), โพล (ใส่แผลสัตว์ปีก และหวัด), ขมิ้น (ขับถ่ายสัตว์ปีก), ว่างจืด (ถอนพิษสารเคมี), เปลือกสะเดา (แก้ท้องเสีย : แขน้ำเปลี่ยนทุกวันค้างคืน) ให้เปิดกิน, กะเพราพร้อมกับตะไคร้ (สุดคมแก้ลมชัก), ขมิ้นชันร่วมกับมะเกลือ (ถ่ายพยาธิ : คั้นน้ำผสมสมกะทิ) ส่วนประเด็นปัญหาการนำไปใช้สมุนไพรในเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย พบ 9 ประเด็นปัญหา ได้แก่ ถ้าเกิดอาการโรคมามากๆ จะใช้สมุนไพรไม่ทันไม่มีการใช้อย่างต่อเนื่อง ขบวนการในการใช้ยุ่งยาก ไม่รู้สรรพคุณในการใช้ ใช้ระยะเวลารักษานาน ต้องใช้ติดต่อกัน ไม่รู้สารสรรพคุณสมุนไพรที่เหมาะสม วิธีการนำมาใช้ (ขาดความรู้ความเข้าใจ) วิธีแปรรูป รูปแบบการใช้ที่คงตัว สรรพคุณสมุนไพรแต่ละชนิดไม่เหมือนกัน (บางชนิดให้ผลเร็วและช้า) และจากการสรุปประเด็นสำหรับแนวทางที่เหมาะสมต่อการใช้สมุนไพรกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ พบ 6 ข้อเสนอแนวทางดังนี้ ควรมีการจัดอบรมบอกวิธีการใช้ และสรรพคุณ การแจกพันธุ์สมุนไพรที่ดีสำหรับพื้นที่มีตัวอย่างและการ

ตารางที่ 7 สรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยต่อ ศักยภาพสมุนไพรไทย

ประเด็นเสวนากลุ่ม	การผลิตโคเนื้อ
1. ความรู้สึกรักกับสมุนไพร	ดี มีประโยชน์ ประหยัด ราคาถูก หาง่าย ปลอดภัยไม่มีสารตกค้าง เพิ่มอัตราในการกินได้ของสัตว์ดี ถ้ารู้จักวิธีการใช้ และสามารถป้องกันสัตว์ ไม่มีสารพิษตกค้าง
2. สมุนไพรที่นิยมและรู้จักในท้องถิ่น	2.1 กระชายดำ 2.2 มะเกลือ 2.3 เปลือกมังคุด 2.4 ตะไคร้หอม 2.5 มะหาด 2.6 บอระเพ็ด 2.7 ว่านหางจระเข้ 2.8 ขมิ้นชัน 2.9 มะกูด 2.10 ไพล 2.11 กะเพรา 2.12 พริกไทย 2.13 ดีปลี 2.14 กาวเครือ 2.15 รางจืด 2.16 พักคูน 2.17 ลูกใต้ใบ 2.18 แสมสาร 2.19 สามเลื้อ 2.20 ใบชุมเห็ด 2.21 ใบลำโพง 2.22 ใบพูล

ตารางที่ 7 สรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อ
ศักยภาพสมุนไพรไทย (ต่อ)

ประเด็นเสวนากลุ่มย่อย	การผลิตโคเนื้อ
3. สรรพคุณของสมุนไพรที่ใช้	<p>3.1 มะกา = ถ่ายพยาธิโค - กระบือ</p> <p>3.2 มะเกลือ = ถ่ายพยาธิโค - กระบือ</p> <p>3.3 บอระเพ็ดผสมเกลือ = ทำให้สัตว์กินหญ้าได้ดี</p> <p>3.4 ตะไคร้หอม = ไล่ยุง</p> <p>3.5 ไพล่ = แก้ท้องอืด (ลูกวัว)</p> <p>3.6 กะเพรา = แก้ท้องอืด (ลูกวัว)</p> <p>3.7 กะทือ = ขับลม</p> <p>3.8 ดีปลี = แก้ไอ , เจ็บคอ</p> <p>3.9 รางจืด = แก้พิษ , เม่า</p> <p>3.10 ลูกใต้ใบ = แก้ไข้ , ตัวร้อน</p> <p>3.11 ว่านหางจระเข้ = สมานแผล</p> <p>3.12 เปลือกมังคุด = แก้ท้องเสีย</p> <p>3.13 มะกรูด = ผิวนอกไล่ยุง</p> <p>3.14 สามเสน + ปูน = ห้ามเลือด</p> <p>3.15 ใบพลู = แก้ลมพิษ</p> <p>3.16 ขมิ้น = แก้ท้องเสีย</p> <p>3.17 ตะไคร้ = ไล่แมลง สูดดม</p> <p>3.18 ฟ้าทะลายโจร = แก้ไอ , ร้อนใน แก้ไข้</p> <p>3.19 กลั้วน้ำว้า = แผลในกระเพาะอาหาร</p> <p>3.20 หอมแดง = รักษาอักเสบของตา</p> <p>3.21 สเลดพังพอน = การอักเสบผิวหนัง</p> <p>3.22 ยาสูบ = กันแมลงวัน</p>

ตารางที่ 7 สรุปประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อ
ศักยภาพสมุนไพรไทย (ต่อ)

ประเด็นเสวนากลุ่มย่อย	การผลิตโคเนื้อ
4. การนำสมุนไพรไปใช้ในสัตว์	สามารถใช้ในลักษณะ กิน โดยการกรอง นิดพื้น อาบ (ภายนอก) จุ่มทึบ, เท้า หรือ ทา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ถ่ายพยาธิ ท้องอืด เจริญอาหาร แก้ไข รักษาแผล
5. ปัญหาการนำไปใช้ในสัตว์	5.1 ไม่มีความมั่นใจในสรรพคุณ 5.2 ไม่รู้จักขนาดการใช้ 5.3 ขาดความรู้วิธีการนำไปใช้ สัดส่วนในการผสม 5.4 มีผลข้างเคียงในการใช้ 5.5 ไม่สะดวกในรูปแบบการใช้ 5.6 สัตว์ไม่ยอมรับ 5.7 วิธีการสกัด 5.8 ไม่มั่นใจในสมุนไพร 5.9 หายากบางท้องถิ่น
6. แนวทางที่เหมาะสมต่อการใช้สมุนไพรในสัตว์	6.1 ให้การอบรม + ความรู้แก่เกษตรกร 6.2 ต้องกล้าทดลองทำและใช้ 6.3 ควรทำแปลงขยายสมุนไพร 6.4 ขาดแหล่งข้อมูลที่ต้องการ 6.5 ควรศึกษาวิจัยประโยชน์และโทษ 6.6 ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 6.7 มีการอบรมให้ความรู้ 6.8 ควรมีแปลงสาธิตสมุนไพร 6.9 แนะนำวิธีการผลิตและการนำไปใช้ที่ถูกต้อง

จากตารางที่ 7 ประเด็นการเสวนาของกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย พบว่า ประเด็นความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรไทย กลุ่มผู้เลี้ยงเปิดไล่ทุ่งรายย่อยในเขตนครสวรรค์ มีความรู้สึกดี มีประโยชน์ ประหยัด ราคาถูก หาง่าย ปลอดภัยไม่มีสารตกค้าง เพิ่มอัตราในการกินได้ของสัตว์ดี ถ้ารู้จักวิธีการใช้ และสามารถป้องกันสัตว์ ไม่มีสารพิษตกค้างสำหรับประเด็นสรรพคุณสมุนไพรที่นิยมและรู้จักในท้องถิ่น พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์รู้จักและนิยมนำสมุนไพรในท้องถิ่น จำนวน 22 ชนิด และนำสมุนไพรไปใช้ในสัตว์จริงด้านการใช้ในลักษณะ กิน โดยการกรอก นิดพื้น อบ (ภายนอก) จุ่มกีบ, เท้า หรือ ทา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ถ่ายพยาธิ ท้องอืด เจริญอาหาร แก้ไข รักษาแผล ส่วนประเด็นปัญหาการนำไปใช้สมุนไพรในโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ต่อศักยภาพสมุนไพรไทย พบ 9 ประเด็นปัญหา ได้แก่ ไม่มีความมั่นใจในสรรพคุณ ไม่รู้จักขนาดการใช้ ขาดความรู้วิธีการนำไปใช้ สัตว์ไม่ยอมรับ มีผลข้างเคียงในการใช้ ไม่สะดวกในรูปแบบการใช้ สัตว์ไม่ยอมรับ วิธีการสกัด ไม่มั่นใจในสมุนไพร หายากบางท้องถิ่น และจากการสรุปประเด็นสำหรับแนวทางที่เหมาะสมต่อการใช้สมุนไพรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยในเขตนครสวรรค์ พบ 9 ข้อเสนอแนะทางคังนี้ควร ให้การอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร ต้องกล้าทดลองทำและใช้ ควรทำแปลงขยายสมุนไพร ขาดแหล่งข้อมูลที่ต้องการ ควรศึกษาวิจัยประโยชน์และโทษ ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการอบรมให้ความรู้ ควรมีแปลงสาธิตสมุนไพร แนะนำวิธีการผลิตและการนำไปใช้ที่ถูกต้อง